

(/)

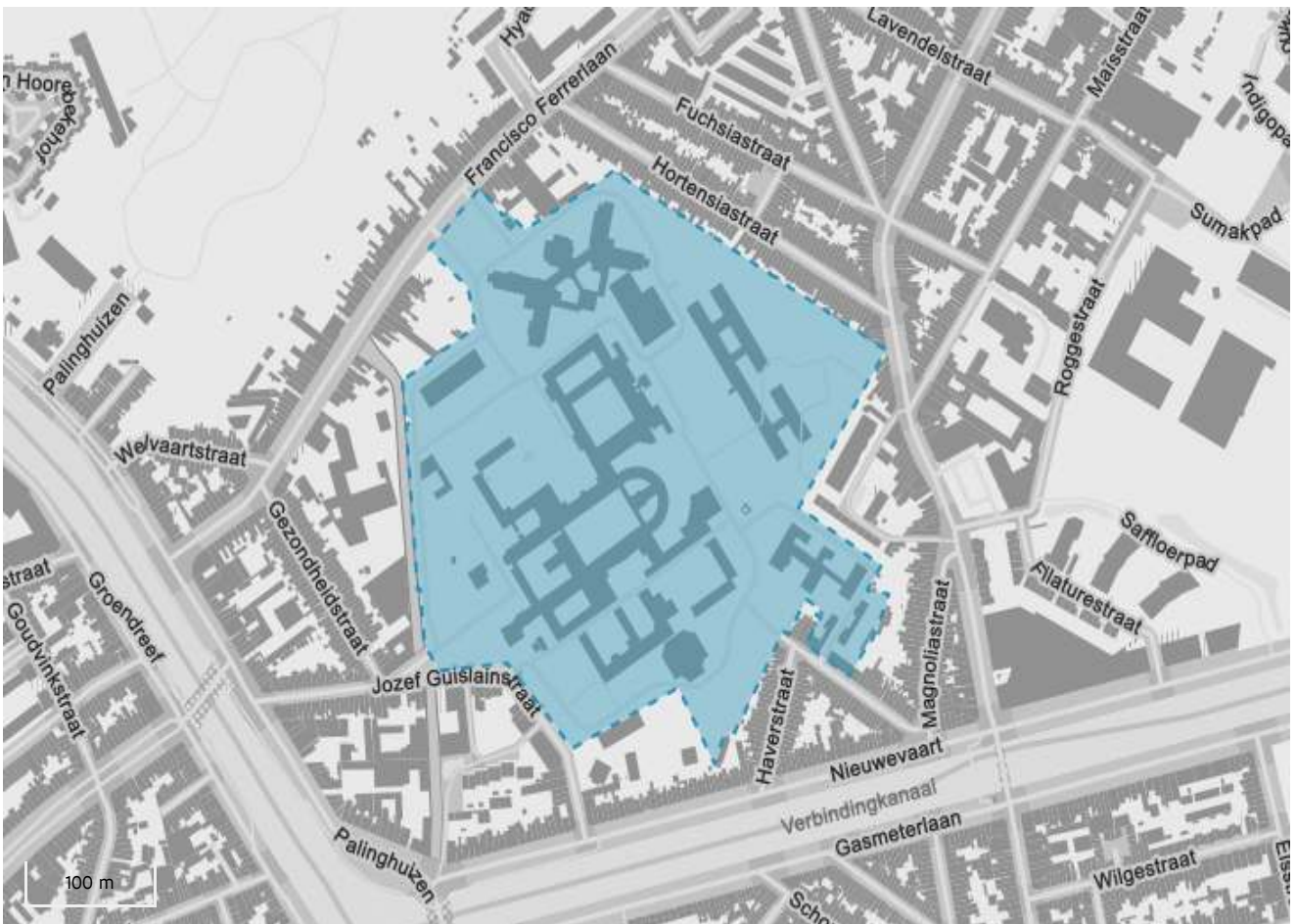
Inventaris

ERFGOEDOBJECT

Psychiatrisch Centrum Dr. Guislain

bouwkundig element

ID: 18316   URI: <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/18316>

Juridische gevolgen

- is aangeduid als vastgesteld bouwkundig erfgoed Psychiatrisch Centrum Dr. Guislain (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/134208>)
Deze vaststelling is geldig sinds 20-06-2023
- is aangeduid als beschermd monument Psychiatrisch Centrum Dr. Guislain: onderdelen (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/11175>)
Deze bescherming is geldig sinds 06-10-1999
- is aangeduid als vastgesteld bouwkundig erfgoed Krankzinnigengesticht voor mannen (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/72643>)
Deze vaststelling was geldig van 24-09-2009 tot 20-06-2023

Alternatieve namen

Guislaingesticht, Kliniek Lumen, Krankzinnigen gesticht voor mannen

Provincie

Oost-Vlaanderen

Gemeente

Gent

Deelgemeente

Gent

Straat

Jozef Guislainstraat

Locatie

Jozef Guislainstraat 43-45, 43A-D (Gent)

Nauwkeurigheid zone

Tot op 15m

Oppervlakte zone

127 955m²

Bewaringstoestand

Bewaard

Erfgoedwaarde

AanwezigInventarisatie 20ste-eeuwse kerken

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/gebeurtenissen/340>) (thematische inventarisatie: van 01-07-2008 tot 31-12-2009)

Inventarisatie bouwkundig erfgoed Gent

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/gebeurtenissen/797>) (geografische inventarisatie: van 01-06-1975 tot 31-12-1983)

Project beschermingsdatabank 2013-2016

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/gebeurtenissen/1028>) (beschermingen: van 01-01-2013 tot 30-06-2016)

Kenmerkgroep 1

Typologie: opslagplaatsen (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/328>), psychiatrische instellingen (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/357>), stallen (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/411>), werkplaatsen (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/511>)

Datering: derde kwart 19de eeuw (<https://id.erfgoed.net/thesauri/dateringen/1065>)

Stijl: eclecticisme (https://id.erfgoed.net/thesauri/stijlen_en_culturen/29)

Pauli, Adolphe (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/personen/3921>) (Ontwerper)

Kenmerkgroep 2

Typologie: aalmoezenierswoningen (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/934>), dokterswoningen (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/123>), kapellen (gebouwen en structuren) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/513>), watertorens (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/502>)

Datering: interbellum (<https://id.erfgoed.net/thesauri/dateringen/1070>)

Van de Vijver, Alfons (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/personen/5051>) (Ontwerper)

Kenmerkgroep 3

Typologie: hekken (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/185>), hekpijlers (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/186>)

Beschrijving

Het imposante complex met het huidige Psychiatrisch Centrum Dr. Guislain, het Museum Dr. Guislain en het Vormingscentrum Guislain, vormde voorheen het zogenaamde Guislaingesticht, daarvoor genaamd Krankzinnigengesticht voor mannen.

Historiek

De oprichter van het krankzinnigengesticht, professor Joseph Guislain (1797-1860), één der voorlopers van de moderne psychiatrie, was één der eersten in ons land die de krankzinnigheid voorstelde als een ziekte die kon behandeld worden. In 1824 tekende hij reeds een plan voor een krankzinnigenhospitaal waarmee hij een prijs behaalde in de *Société des Beaux Arts* te Brussel. In 1828 werd hij door de stad Gent benoemd tot hoofdgeneesheer voor de krankzinnigen en werd aldus de eerste officieel erkende psychiater in de Zuidelijke Nederlanden. Hij werkte eveneens mee aan het opstellen van de Wet op de behandeling van de krankzinnigen van 1850 die de behandeling van geesteszieken aan nieuwe, meer wetenschappelijke en meer humane voorschriften onderwierp.

In het ancien régime werden de geesteszieken opgesloten in de stadspoorten of in het godshuis van Sint-Jan-ten-dullen. In 1773 werden de mannelijke geesteszieken overgebracht naar het Geraard Duivelsteen en in 1828 verhuisden ze naar het Alexianenklooster. In 1851 besliste de Gentse gemeenteraad en de Commissie van Burgerlijke Godshuizen onder impuls van dr. Guislain, een nieuw en wetenschappelijk verantwoord krankzinnigengesticht te bouwen. Voor de oprichting van een nieuw "gesticht" stelde J. Guislain verschillende voorwaarden. Het nieuwe gebouw moest gebouwd worden op het platteland in een rustige omgeving. Men koos de wijk ten noorden van de Brugse poortwijk, toen nog volledig landelijk, en eigendom van de Commissie van de Godshuizen. Het terrein bedraagt ongeveer 9 hectare. Ook de gebouwen moesten een indruk van rust, vrijheid en veiligheid oproepen, daarom mochten zij slechts twee bouwlagen hoog zijn, en een groot deel van het terrein moest worden ingenomen door tuinen, velden en binnenplaatsen.

Na verscheidene voorontwerpen werd het uiteindelijke ontwerp van 1852 van architect Adolphe Pauli in samenwerking met en volgens de richtlijnen van professor dr. Guislain zelf, uitgevoerd. De werken, aangevat in 1853, duurden meer dan twintig jaar, tot 1876. Het hospitaal was het eerste echte krankzinnigengesticht in ons land en gold als een modelinrichting. J. Guislain werd de eerste bestuurder van het gesticht dat in 1857 gebruik werd genomen. De ateliers, waaronder een schrijnwerkerij, een smidse, een kleermakersatelier, een weverij, een schoenmakerij, een kledingsmagazijn, een matrassenmakerij en een magazijn werden bijgebouwd rondom de verschillende afdelingen in 1866, volgens een ontwerp van 1863. Een afdeling voor onzindelijken en een hoeve werden respectievelijk links en rechts van de gesloten afdeling der heftigen bijgebouwd in 1875.

Nadat in 1928 twee branden ernstige schade veroorzaakten, werden de hoofd vleugels gerestaureerd en hier en daar voorzien van kleine aanbousels, onder meer voor trap, wc en dergelijke. Tevens bouwde men voor de hoofdingang een huis voor de geneesheer en een huis voor de aalmoezenier, richtte men op de eerste binnenplaats een nieuwe kapel op en bouwde men ten oosten van het complex een watertoren. In de laatste decennia werd de

inrichting nog voorzien van diverse nieuwe paviljoenen. Ten noorden van het oude hospitaal tenslotte werd in 1997 een volledig nieuw ziekenhuis gebouwd. In de oude instelling is het Museum Dr. Guislain voor de Geschiedenis van de Psychiatrie (sedert 1986), een vormingscentrum en een school voor psychiatrische verpleegkunde ondergebracht. In 1999 zou het oude psychiatrische centrum volledig patiëntenvrij moeten zijn.

De patiënten werden van bij het begin verpleegd onder leiding van de Broeders van Liefde. De congregatie, gesticht door kanunnik Triest in 1810, verzorgde reeds de mannelijke krankzinnigen in het Gentse Geraard Duivelsteen, waar dr. J. Guislain in 1828 door kanunnik Triest benoemd werd tot hoofdgeneesheer. Bij de ingebruikname van het nieuwe gesticht stond dr. Guislain er op, de verpleging toe te vertrouwen aan deze congregatie. In 1985 werd de congregatie eigenaar van het gebouwencomplex.

Beschrijving

Het oorspronkelijke grondplan getuigt van de harmonieuze wisselwerking tussen architect en arts. De ruimtelijke indeling van de symmetrische plattegrond is volgens de wetenschappelijk gefundeerde ideeën van J. Guislain in kern terug te brengen tot een kruisvorm. Twee langwerpige vleugels omsluiten een ruime binnenplaats en worden ten zuidwesten afgesloten door een galerij met portiek en ten noordoosten door een halfcirkelvormige vleugel. Naar de buitenzijden toe bevinden zich verschillende haakse aanbouwsels, zogenaamde paviljoenen, volgens een symmetrisch grondplan, de werkplaatsen kwamen ernaast en in de jaren 1960 en 1970 werd de inrichting nog verder aangevuld met enkele nieuwe gebouwen. Het terrein was vroeger volledig ommuurd, een tweede levende afsluiting, dichter bij de gebouwen, omsloot de moestuinen.

De belangrijke rol van de architectuur van het hospitaal, meer specifiek het hospitaal met paviljoenenbouw, als elementair onderdeel van de ziekenverzorging was het onderwerp van vele studies in Frankrijk na de brand in 1772 van het Hôtel-Dieu in Parijs. De geometrische indeling van de plattegrond met paviljoenen aan weerszij van een rechthoekige binnenplaats en met aan de uiteinden ervan open arcades vinden we ook terug in het rationele ontwerpsysteem uitgewerkt in de publicatie *Précis des leçons* van J.N.L. Durand, die een belangrijke invloed uitoefende op de grote architecten uit de eerste helft van de 19de eeuw. Het grondplan van het Guislaininstituut vertoont bijvoorbeeld ook een treffende gelijkenis met het *Hôpital Lariboisière* te Parijs, ontworpen in 1839 door M.-P. Gauthier en gebouwd in 1846-1854.

Guislain voorzag een strikte indeling met één afdeling per ziekte en geneesbaarheid, op zijn beurt ingedeeld in betalende en niet-betalende patiënten, laatstgenoemde ten laste van de Commissie der Burgerlijke Godshuizen of armenzorg. Iedere afdeling bevatte een hospitaal voor de behandeling, een tehuis voor ongeneeslijken, een huis voor morele en fysieke opvoeding, lagere school, ateliers voor handenarbeid en een isolatieplaats voor zieken. De vergaderplaatsen, de werkplaatsen en de klassen waren ondergebracht op de begane grond. De slaapzalen waren ondergebracht op de bovenverdiepingen. Een arduinen trap verbond beide verdiepingen.

Het complex gebouwen is opgetrokken in eclectische stijl met vermenging van neoromaanse elementen (rondboogvensters en baksteenfriezen), neogotische stijl (pinakels, hogels) en

neorenaissance (rondbooggalerij rondom binnenplaatsen). Het zeer verzorgde bakstenen metselwerk met gele bakstenen van Veurne en rode Boomse steen is afgewerkt met knipvoegen. In de vensters werd gebruik gemaakt van ijzeren ramen en borstweringen, die zowel een decoratief als functioneel effect beoogden .

Het complex is bereikbaar via een ijzeren hek aan bakstenen pijlers en een rechte oprit naar de vroegere toegang.

De woonhuizen van de geneesheer en de aalmoezenier, respectievelijk rechts (nummer 43C) en links (nummer 43) voor de hoofdingang, zijn opgericht naar ontwerp van architect Alphonse Van de Vijver van 1928. Het betreft alleenstaande gele bakstenen gebouwen van twee bouwlagen onder een mansardedak (leien) met dakvensters. De gevels zijn verdeeld in rechthoekige nissen waarin vensters of blinde muurvlakken.

De voorkant van het gebouwencomplex bestaat uit een lage rechthoekige verbindingsvleugel van één bouwlaag met een centrale ingangspoort tussen twee lange rechthoekige vleugels haaks op de straat. De rondboogvormige poort in een geprofileerde arduinen omlijsting is gevat tussen hoger opgaande pilasters en bekroond door middel van een met driepassen opengewerkte attiek; in de centrale rondboognis op geprofileerde neogotische console stond voorheen het beeld "De Psychiatrie". Aan weerszij van de ingang bevinden zich de portiersloges, geritmeerd door oorspronkelijk open rondboogarcades van drie traveeën met dito vensters, een latere aanpassing.

Twee identieke rechthoekige hoofdvlugels van twee bouwlagen onder zadeldaken sluiten haaks aan op deze voorgevel. De begraasde en beplante binnenplaats is onderverdeeld door verbindingsgalerijen. De twee verbindingsgalerijen worden geritmeerd door een open arcade met rondbogen.

Op de eerste binnenplaats bevinden zich de administratieve gebouwen en de lokalen voor de herstellenden met op de bovenverdiepingen de slaapzalen voor de broeders. Deze afdeling stond links in verbinding met de ziekenzalen en de wasserij en rechts met de keukens. De tweede binnenplaats was de tuin voor volgzame en intelligente patiënten; links bevond zich de lagere school en rechts de eetzaal, de muziekklas en de baden. Op deze afdeling sluiten twee vleugels met binnentuinen aan: links de vleugel voor niet intelligente patiënten (dementen en zwakzinnigen) en rechts de vleugel voor de onrustigen.

De westgevels (aan de toegangszijde) met topgevels van drie traveeën zijn afgelijnd door pilasters met een bakstenen bekroning en hogels boven de kroonlijst. Evenals de andere gevels zijn zij voorzien van rondboogvormige vensters met tweeledig (Italiaans) traceerwerk met kleine metalen roedeverdeling. De borstwering is versierd met bakstenen kordons met verwerking van vierpassen onder de doorlopende lekdrempels. De puntgevel is afgewerkt met een beeldnis op een bakstenen voet en twee consoles en muizentand.

De gevels uitziend op de binnenplaats worden op de begane grond gemarkeerd door galerijen met reminiscenties aan de Italiaanse renaissance: namelijk een rondboogarcade met rechthoekige geprofileerde bakstenen pijlers. De borstwering is versierd met medaillons

en een fries met vierpassen als scheiding tussen de verdiepingen. Ook hier vertonen de muuropeningen dezelfde rondboogvormige bovenvensters met bekronende waterlijsten en

ijzeren leuningen. Gelijkaardige gevelafwerking als de voorzijde, en hier en daar risaliet met zelfde topgevel, doch met gekoppelde vensters zoals Venetiaans drielicht.

Palend aan de eerste verbindingsvleugel staat nu de kapel eveneens opgetrokken uit gele en rode baksteen in aangepaste stijl naar ontwerp van Alfons Van de Vijver van 1928. De kapel vertoont een soort T-vormige plattegrond met in de oksels van de twee vleugels sacristieën. Naast de ingang bevinden zich respectievelijk ten zuiden een vestiaire en ten noorden een trap naar het doksaal. In het schip waren de zitplaatsen der broeders voorzien, en in de transeptarmen, links en rechts van het onderkelderde koor, de zitplaatsen der zieken. Een plaasteren kruisweg is gesigineerd J.E. De Vriendt Borgerhout 1906.

De voormalige sectie voor heftige patiënten, thans nog een gesloten afdeling, vormt een halfcirkelvormig aangelegde vleugel van twee kleinere bouwlagen als afsluiting ten oosten van het complex en als verbinding van de twee rechthoekige vleugels. De gevels worden geritmeerd door gekoppelde rondboogvormige benedenvensters met een aflijnend waterlijstje, en op de bovenverdieping door kleine rechthoekige openingen en oculi.

De gebouwen met binnentuinen links en rechts ervan, respectievelijk de vleugel voor de onzindelijken en de hoeve werden slechts gerealiseerd in 1875.

De voormalige stallen zijn ondergebracht in een apart rechthoekig gebouw van twee bouwlagen onder schilddak. Hoger uitgebouwde pilasters accentueren de hoeken en de centrale poorttravee. Voorts gevels met rondboogvormige beneden- en rechthoekige bovenvensters, geritmeerd door lisenen en horizontaal per verdieping afgelijnd door een overhoekse muizentand. In het midden van elke gevel zijn grote rondboogvormige poortomlijstingen over twee verdiepingen aangebracht.

De werkplaatsen ten noorden vertonen een gelijkaardige ordonnantie als bij de sectie voor de heftigen en de vroegere stallen. De huidige klaslokalen, aansluitend bij de ateliers en magazijnen (met huidige wasserij), dateren van 1865 en zijn ondergebracht in een langwerpig gebouw van één bouwlaag onder een plat dak. De gevels worden geritmeerd door pilasters met bekroning, aangepast in de 20ste eeuw. Per travee ofwel brede gebogen vensters of gekoppelde rondboogvenstertjes.

Ten oosten op het terrein bevindt zich een hoge watertoren gebouwd na de branden van 1928, eveneens een ontwerp van A. Van de Vijver. De zeshoekige toren is een betonnen skeletbouw opgevuld met baksteen met voorts het klassieke uitzicht van een toren met een sterk overkragende bovenbouw.

- Onroerend Erfgoed, digitaal beschermingsdossier DO002114, Psychiatrisch Centrum Dr. Guislain (S.N. 1999).
- BOGAERT C., LANCLUS K. & VERBEECK M. 1983: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Stad Gent, 19de- en 20ste-eeuw stadsuitbreiding*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 4NC, Brussel - Gent.

Auteurs: Bogaert, Chris (<https://id.erfgoed.net/auteurs/29>); Lanclus, Kathleen

(<https://id.erfgoed.net/auteurs/30>); Verbeeck, Mieke (<https://id.erfgoed.net/auteurs/31>)

Datum: 2015

De tekst wordt ter beschikking gesteld door: [Agentschap Onroerend Erfgoed \(AOE\)](#)
(<https://id.erfgoed.net/auteurs/501>)

[Bekijk alle teksten \(/erfgoedobjecten/18316/teksten\)](/erfgoedobjecten/18316/teksten)

Relaties

Is deel van

[Gent - 19de- en 20ste-eeuwse stadsuitbreiding](#)

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14752>)

Je kan deze pagina citeren als:

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2026: *Psychiatrisch Centrum Dr. Guislain* [online],

<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/18316>

(<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/18316>) (geraadpleegd op 26 januari 2026).

Beheerder fiche: **Agentschap Onroerend Erfgoed**

Contact

Heb je een vraag of opmerking over deze fiche?

[Meld het ons via het contactformulier \(/contact?](#)

[uri=https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/18316\)](https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/18316).

**Onroerenderfgoed.be is een officiële website van
de Vlaamse overheid**

uitgegeven door [het agentschap Onroerend Erfgoed](#)

(<https://www.onroerenderfgoed.be/>)

[Privacyverklaring](#)

(<https://www.onroerenderfgoed.be/privacyverklaring>)

[Juridische informatie](#)

